

Forslag

til

Lov om højere forberedelseseksamen.

Fremsat den 19. oktober 1965 af *undervisningsministeren*.

§ 1. Højere forberedelseseksamen skal sikre tilstedeværelsen af de kundskaber, der er nødvendige til at begynde uddannelsen til lærer i folkeskolen.

Stk. 2. Efter undervisningsministerens nærmere bestemmelse kan højere forberedelseseksamen også tilrettelægges med henblik på andre videregående uddannelser.

§ 2. Undervisningen til højere forberedelseseksamen omfatter følgende fag: dansk, kristendomskundskab, historie, biologi, geografi, matematik, fysik, kemi, engelsk, fransk, tysk, sang, formning og legemsøvelser.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan tilføje yderligere fag.

Stk. 3. Elever, der ikke tilhører folkekirken, fritages efter anmodning for undervisning i kristendomskundskab.

§ 3. Undervisningen gives på kursus til højere forberedelseseksamen. Sådanne kursus kan oprettes som statskursus af undervisningsministeren og som private kursus med undervisningsministerens godkendelse.

Stk. 2. Kursus kan kun oprettes, hvis undervisningsministeren finder, at der er grundlag for en forsvarlig undervisning, herunder kvalificerede lærere, egnede lokaler og fornødent udstyr.

Stk. 3. Godkendelse gives for et bestemt antal år.

Stk. 4. Undervisningsministeren foranstalter tilsyn med kurserne.

§ 4. Private kursus, der er godkendt, har ret til tilskud af statskassen. De nærmere regler om tilskud fastsættes indtil videre af undervisningsministeren efter forhandling med finansministeren og finansudvalget.

§ 5. Ved hvert kursus skal der være et elevråd, hvis medlemmer vælges af eleverne.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om elevrådets sammensætning og beføjelser fastsættes af undervisningsministeren.

§ 6. Undervisningsministeren lader højere forberedelseseksamen afholde ved kurserne.

Stk. 2. Betingelserne for at indstille sig til denne eksamen fastsættes af undervisningsministeren. Det kan ikke fastsættes som betingelse, at den pågældende har fulgt undervisningen til højere forberedelseseksamen.

§ 7. Eksamen omfatter de fag, der undervises i efter § 2. Resultatet af prøver i fagene sang, formning og legemsøvelser indgår ikke i beregningen af, om eksamen er bestået.

Stk. 2. Eksaminander, der ikke tilhører folkekirken, fritages efter anmodning for prøve i kristendomskundskab.

§ 8. Ved eksamen holdes der skriftlige og mundtlige prøver med censorer, der beskikkes af undervisningsministeren. De mundtlige prøver er offentlige.

Stk. 2. Der udstedes bevis for eksamen efter undervisningsministerens nærmere bestemmelse.

§ 9. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler om

- a) undervisningen til højere forberedelseseksamen, herunder om de enkelte fags indhold og omfang,
- b) afholdelse af denne eksamen og fordringerne i de enkelte fag ved eksamen,
- c) karaktergivning og censur.

Stk. 2. Regler efter stk. 1 fastsættes i det omfang, hvori de berører grundlaget for læreruddannelsen, efter forhandling med det

i lov om uddannelse af lærere til folkeskolen omhandlede seminarieråd.

§ 10. Loven træder i kraft den 1. august 1967.

Stk. 2. Højere forberedelseseksamen afholdes første gang i foråret 1969. Undervisningsministeren kan dog bestemme, at eksamen afholdes tidligere.

§ 11. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget.

A. Almindelige bemærkninger.

1. I marts 1965 afgav det udvalg, som var nedsat af undervisningsministeriet til at overveje den fremtidige læreruddannelse, en betænkning, der indeholdt udkast til en lov om læreruddannelsen og derunder til lovbestemmelser om adgangsprøven til seminarierne og om adgangskursus.

I maj 1965 fremsatte undervisningsministeren et forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen med henblik på genfremsættelse i folketingssamlingen 1965-66. Reglerne om adgangsprøven var stort set de samme som i læreruddannelsesudvalgets lovudkast, men den af udvalget foreslåede bestemmelse om adgangskursus („Forberedelse til adgangsprøven finder sted ved et 2-årigt kursus på et seminarium eller på anden måde“) blev udeladt af lovforslaget. I bemærkningerne oplystes det, at der ville blive fremsat et særligt lovforslag om adgangskursus samtidig med, at lovforslaget om læreruddannelsen blev genfremsat.

2. Hovedgrunden til, at bestemmelser om adgangskursus blev henskudt til en særlig lov, er, at man ikke anser det for rigtigt, at denne undervisning, der i overensstemmelse med læreruddannelsesudvalgets forslag tænkes at skulle være almen, knyttes begrebsmæssigt så fast til læreruddannelsen, at den i praksis vil være uanvendelig andre steder end på seminarierne. Man anser det for meget vigtigt, at dette kursus får en sådan placering i undervisningssystemet, at dets elever kan vælge mellem flere uddannelsesveje, og at ingen, der har fulgt det i den hensigt at blive lærer, men som ændrer sit erhvervsvalg eller ikke kan få plads på et seminarium, er afskåret fra at få sin foruddannelse anerkendt noget andet sted.

I den debat om læreruddannelsen, der er fulgt efter betænkningens offentliggørelse og fremsættel-

sen af lovforslaget i maj 1965, er der fra mange sider peget på det ønskelige i, at foruddannelsen til seminarierne ikke bliver et blindspor.

Læreruddannelsesudvalget har for sit vedkommende ud fra den samme tanke foreslået, at adgangsprøven skal give ret til at tage studentereksamen ved tillægsprøver i et begrænset antal fag, og at kravene ved tillægsprøverne tilrettelægges sådan, at de kan dækkes af et 1-årigt supplerende kursus.

Undervisningsministeriet finder det herudover helt nødvendigt, at denne foruddannelse — højere forberedelseseksamen — akcepteres i sig selv som direkte anvendelig, måske i visse grene af erhvervslivet, men i hvert fald — eventuelt med en mindre tillem্পning eller et kortere supplerende kursus — i en række andre videregående uddannelser. For at opnå dette vil man optage forhandlinger med en række uddannelsesområder dels med henblik på anerkendelse af højere forberedelseseksamen som grundlag for videregående uddannelser i deres nuværende udformning, dels for at sikre, at højere forberedelseseksamen tages i betragtning ved alle fremtidige overvejelser om ændring af sådanne uddannelser eller indretning af nye videregående uddannelser.

3. Medens læreruddannelsesudvalget overvejende byggede sit forslag med hensyn til foruddannelsen op omkring adgangsprøven, har man fundet det rigtigst i nærværende lovforslag i højere grad at lægge vægten på undervisningen som et forbindelse uddannelsesled mellem skoleuddannelserne og de videregående uddannelser. Samtidig opret holder man fuldt ud den af udvalget foreslåede ordning, hvorefter enhver kan indstille sig til prøven (eksamen), uanset om han har fulgt den særligt indrettede undervisning.

4. Det følger af de her anlagte hovedsynspunkter, at det vil være naturligt at etablere kursus til højere forberedelseseksamen ikke blot på seminarier, men også i tilknytning til andre undervisningsinstitutioner, der har lærere og ydre rammer til det, eller helt uden tilknytning til en bestående institution, f. eks. i områder af landet, hvor der savnes en undervisning udover realksamensniveauet.

5. Ungdommens Uddannelsesfond vil kunne give støtte til elever på disse kursus.

B. Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser.

Til § 1.

Man har valgt betegnelsen „højere forberedelseseksamen“ for at understrege undervisningens og den afsluttende prøves mere almene karakter og for at tilkendegive et niveau, der ligger over f. eks. realksamen og teknisk forberedelseseksamen.

Bestemmelsen i stk. 1 tilsigter, at denne eksamen og undervisningen til den skal dække læreruddannelsens behov for forkundskaber, medens der i stk. 2 åbnes mulighed for en udvikling til en mere alment anvendelig foruddannelse. Udbygningen efter stk. 2 vil muligvis medføre, at denne foruddannelse får flere varianter, som ikke alle behøver at findes ved hvert enkelt kursus.

Til § 2.

Fagrækken er den samme som ved den af læreruddannelsesudvalget foreslåede adgangsprøve med tilføjelse af fagene sang, formning og legemsøvelser. Det er meningen, at undervisningen til højere forberedelseseksamen skal omfatte undervisning i samtlige fag efter almene læseplaner, men ikke at alle elever nødvendigvis skal have alle fag. Der tilsigtes således ikke nogen ændring i forhold til den af udvalget foreslåede ordning, hvorefter den enkelte elev kun skal have to af de i paragraffen nævnte tre fremmedsprog. Man kan tænke sig, at varianter af undervisningen samler sig om forskellige faggrupper, eller at elever kan fritages for fag, hvor de har særlige forkundskaber. Endvidere vil det være muligt af særlige grunde at fritage enkelte elever for fag, f. eks. fysisk handicappede for legemsøvelser. Man har fundet det rigtigst at optage muligheden for fritagelse for kristendomskundskab i stk. 3 i selve loven, da der her er tale om en særlig ret for eleven.

Til § 3.

Bestemmelsen giver mulighed for at oprette kursus til højere forberedelseseksamen i tilknytning til undervisningsinstitutioner af forskellig karakter eller som en selvstændig institution. Denne vide

mulighed forudsætter imidlertid, at undervisningens kvalitet og overensstemmelse med de almene læseplaner sikres, dels gennem et tilsyn, dels ved at det inden oprettelsen konstateres, at grundlaget for undervisningen eller den variant af denne, som ønskes taget op ved det pågældende kursus, i alle henseender er tilfredsstillende.

Undervisningsministeriet vil til sin tid overveje betimeligheden af — i lighed med den bestående ordning for gymnasieplanlægningen — at nedsætte et udvalg med repræsentanter for sagkyndige og interesserede myndigheder og organisationer til at give indstilling til undervisningsministeriet om tilvejebringelse af den nødvendige kapacitet ved oprettelse eller udbygning af kursus til højere forberedelseseksamen samt om rækkefølgen af sådanne foranstaltninger.

Til § 4.

Den forberedende undervisning til læreruddannelsen efter den gældende lov af 11. juni 1954 gives næsten udelukkende ved seminarierne og går ind under seminariernes almindelige tilskudsordning. Som følge af bestemmelserne i lovforslagets § 3 vil der blive videre mulighed for at oprette kursus til højere forberedelseseksamen også uden for seminarierne, og man finder det derfor rigtigst, at der gives særlige tilskudsregler for disse kursus. Sådanne regler tænkes fastsat ved lov under hensyntagen til visse almene principper for tilskudsordningerne under undervisningsministeriet. Da disse principper for tiden er under overvejelse med henblik på mulighederne for forenkling og tilvejebringelse af større ensartethed, og da man endnu ikke præcis ved, hvilke institutioner, udover seminarierne, der vil tage denne undervisning op, finder man det mindre hensigtsmæssigt at stille forslag om en ny tilskudslov i forbindelse med nærværende lovforslag. Man foreslår derfor, at tilskudsregler for de heromhandlede kursus indtil videre fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med bevillingsmyndighederne.

Det er undervisningsministeriets hensigt i de kommende regler om tilskud til kursus at sætte visse grænser for varigheden af den undervisning, der kan gives tilskud til. Dette vil først kunne gøres, når der er udarbejdet nærmere regler om undervisningens indhold og omfang.

Til § 5.

Hvis et kursus til højere forberedelseseksamen oprettes ved en undervisningsinstitution, hvor der — som f. eks. ved seminarierne — i øvrigt er en elevrepræsentation, vil det være naturligt, at de to

elevråd normalt optræder sammen. Det kan dog ikke udelukkes, at der selv i et sådant tilfælde kan være brug for et organ, der varetager kursuslevernes specielle interesser, og man har derfor anset det for rigtigst, at ikke blot helt selvstændige kursus, men også kursus, der er knyttet til en anden institution, har deres egne elevråd.

Til § 6.

Man finder det naturligt, at højere forberedelseseksamen afholdes ved de kursus, der har undervist eksaminanderne, som en afslutning på undervisningen, og at eleverne som ved andre skoleformer eksamineres af kursernes lærere. De eksaminander, der ikke har fulgt undervisningen på et kursus til højere forberedelseseksamen, tænkes at skulle indsende deres indstilling med de nødvendige oplysninger om pensum m. v. til undervisningsministeriet og derefter at gå op til eksamen ved et bestående kursus i deres nærhed.

Ved bestemmelsen i stk. 2 er det understreget, at indstilling til eksamen ikke kan gøres betinget af, at den pågældende har fulgt kursusundervisningen. Man betragter således undervisningen som et tilbud til dem, der ikke ønsker at forberede sig til deres senere uddannelse ved selvstudium eller ved andre former for undervisning. Det vil dog i alle tilfælde være en forudsætning, at de pågældende har forberedt sig i de fag, eksamen omfatter, så at de ved deres indstilling til eksamen kan opgive et pensum, der svarer til eksamensfordringerne.

Til § 7.

Ligesom undervisningen tænkes at kunne varieres noget, vil der også kunne være behov for flere varianter af eksamen. Dette vil kunne tilgodeses ved udformningen af nærmere regler efter lovforslagets § 9, hvorved man også vil kunne give mulighed for bortfald af fag i visse tilfælde, f. eks. for eksaminander, der på anden måde har dokumenteret, at de har de krævede kundskaber, eller for fritagelse for prøve f. eks. i sang eller legemsøvelser i særlige tilfælde. For den enkelte elev tænkes eksamen kun at skulle omfatte to af de af eksamen som helhed omfattede tre fremmedsprog.

I fagene sang, formning og legemsøvelser tænkes prøven kun at skulle have betydning som oplysning om eksaminandens anlæg og standpunkt.

Til § 8.

Eksamen tænkes afholdt i overensstemmelse med almindelig praksis, således at skriftlige eksamensopgaver stilles af undervisningsministeriet, og således at det pågældende kursus' lærere stiller de

mundtlige eksamensspørgsmål efter censors godkendelse. Man har imidlertid ikke fundet det nødvendigt at optage sådanne mere detaljerede forskrifter i lovtæksten, da den beskrevne fremgangsmåde ved afholdelse af eksamen er fast indarbejdet ved de forskellige skoleformer og anerkendt som selvfølgelig fra alle sider. Regler af denne art tænkes givet ved bekendtgørelse i henhold til lovforslagets § 9.

Til § 9.

I de nærmere regler om undervisningen til højere forberedelseseksamen tænkes det kundskabsniveau præciseret, som undervisningen må tage sit udgangspunkt i. Man lægger megen vægt på, at denne undervisning skal være åben, ikke blot „opad“ til forskellige videregående uddannelser, men også „nedad“, og der tænkes derfor ikke stillet krav om en bestemt eksamen eller lignende, for at en elev kan optages på et kursus til højere forberedelseseksamen. Realeksamen eller afsluttende prøver i væsentlige fag i 10. klasse med tilfredsstillende resultat vil umiddelbart kunne give adgang til kursusundervisningen, men den, der ad andre veje har skaffet sig det grundlag, denne undervisning bygger på, må have adgang til at deltage i den.

Der vil til sin tid blive nedsat et udvalg til at udarbejde forslag til planer for undervisningen, og i denne forbindelse vil man overveje, om en vis differentiering af planerne og af undervisningens længde—som må forudsættes normalt at blive 2 år—vil være nødvendig af hensyn til forskellige forudsætninger hos eleverne. Der vil desuden blive taget hensyn til det sigte mod andre uddannelser end læreruddannelsen, man ønsker at give højere forberedelseseksamen og undervisningen til denne, og til et eventuelt behov for variationsmulighed også inden for undervisningen til den enkelte videre uddannelse. Det er ikke meningen, at undervisningens almene karakter skal kunne forflygtiges, og undervisningen på kursus bør formentlig i hvert fald være ens for alle eleverne i det første kursusår, således at eventuelle variationer først forekommer i det andet kursusår.

I de regler om eksamensfordringerne, som det pågældende udvalg ligeledes tænkes at skulle udarbejde forslag til, vil det muligvis være naturligt at give eksaminander, der har fulgt undervisningen på tilfredsstillende måde, adgang til at opgive begrænset pensum til eksamen.

Bestemmelse om, hvad der kræves for at bestå eksamen, vil blive fastsat sammen med de øvrige regler om karaktergivning og censur. Man anser det for hensigtsmæssigt, at den karakterskala („13-

skalaen“), som ifølge bekendtgørelse af 4. februar 1963 om karakterskala bruges bl. a. i 8.-10. klasserne og i realafdelingen, også anvendes i den heromhandlede undervisning og ved højere forberedelseseksamen.

Bestemmelsen i stk. 2 er i overensstemmelse med de regler, der i øvrigt gælder om seminarierådet, der er rådgivende for undervisningsministeren i sager om læreruddannelsen.

Til § 10.

Da undervisningen på kursus til højere forberedelseseksamen først vil kunne påbegyndes, når de nærmere regler om undervisningens indhold m. m. er udarbejdet, foreslås det, at loven træder i kraft den 1. august 1967, således at undervisningen etableres fra denne dato.

I det forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen, der fremsættes samtidig med nærværende lovforslag, bestemmes det, at de nye regler om optagelse på seminarierne første gang anvendes ved optagelsen til undervisningsåret 1969-70, og da den i nærværende lovforslag omhandlede undervisning forudsættes at blive 2-årig, i hvert fald som altovervejende hovedregel, stemmer det hermed, at højere forberedelseseksamen afholdes første gang i foråret 1969. Der kan tænkes at blive brug for at afholde eksamen inden dette tidspunkt for eksaminander, der har forberedt sig på anden måde end ved denne særlige undervisning, og som sigter på en anden uddannelse end den nye læreruddannelse, og man har derfor fundet det rigtigst at give undervisningsministeren mulighed for at lade højere forberedelseseksamen afholde tidligere.